

Sprawozdanie z seminarium naukowego pt. *Inwentaryzacja wybranych elementów przyrodniczych w RDLP w Krośnie – podsumowanie*

Report on the scientific seminar
Inventory of selected natural elements in the Regional Directorate of State Forests in Krosno – summary

Adam Wójcicki

Instytut Badawczy Leśnictwa, Zakład Lasów Górskich, ul. Ujastek 7, 31-752 Kraków

e-mail: A.Wojcicki@ibles.waw.pl

W dniu 23 września 2024 r. na Wydziale Leśnym Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie odbyło się zorganizowane przez Zakład Lasów Górskich Instytutu Badawczego Leśnictwa seminarium naukowe pt. *Inwentaryzacja wybranych elementów przyrodniczych w RDLP w Krośnie – podsumowanie*. Jego celem było przedstawienie założeń, realizacji i konkluzji z wykonanej w latach 2016-2022 inwentaryzacji wybranych elementów przyrodniczych, będącej częścią tematu pt. *Ocena stanu różnorodności biologicznej w wybranych nadleśnictwach RDLP Krosno na podstawie wybranych elementów przyrodniczych i kulturowych*. Przedsięwzięcie to, zlecone przez Dyрекcję Generalną Lasów Państwowych, wykonane zostało przez pracowników Lasów Państwowych oraz konsorcjum złożone z: Instytutu Badawczego Leśnictwa, Instytutu Ochrony Przyrody PAN, Firmy Biodata oraz Fundacji Hereditas, a jego wyniki opracowywało konsorcjum stworzone przez: Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej, IBL, IOP PAN oraz Fundację Hereditas.

Porządek seminarium zawierał następujące referaty:

- 1) *Podstawy, cel i zakres inwentaryzacji* – prof. dr hab. Wojciech Grodzki – Zakład Lasów Górskich IBL;
- 2) *Opracowania fitosocjologiczne, weryfikacja występowania przedmiotów ochrony w obszarach Natura 2000 (rośliny i siedliska przyrodnicze), zasoby martwego drewna, wyniki inwentaryzacji wybranych gatunków ptaków* – dr inż. Bożydar Neroja – DGLP, mgr inż. Bogumił Dąbek – BULiGL;
- 3) *Wyniki dotyczące wybranych grup owadów* – prof. dr hab. Wojciech Grodzki – ZLG IBL, dr inż. Marcin Jachym – ZLG IBL;
- 4) *Wyniki inwentaryzacji wybranych gatunków zwierząt* – prof. dr hab. Henryk Okarma – IOP PAN;
- 5) *Znaczenie inwentaryzacji z punktu widzenia RDLP w Krośnie* – Kamil Grałek, RDLP w Krośnie.

W seminarium, w charakterze słuchaczy, prelegentów oraz organizatorów, wzięło udział 61 osób. Znaleźli się wśród nich pracownicy Wydziału Leśnego Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie, Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych, Regionalnych Dyrekcji Lasów Państwowych w Krośnie, w Krakowie i we Wrocławiu, Biura Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej, Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Katowicach, Instytutu Ochrony Przyrody PAN, nadleśnictw: Komańcza, Lesko, Mielec, Dynów, Kolbuszowa, Brzozów, Krasiczyn, Sieniawa, Lutowska, Rymanów, Bircza, Lubaczów, Ustrzyki Dolne, Oleszyce oraz Głogów, a także Zakładu Lasów Górskich Instytutu Badawczego Leśnictwa.

Seminarium otworzył prof. dr hab. Wojciech Grodzki z Zakładu Lasów Górskich IBL, w swoim wystąpieniu przedstawiając podstawy, cel i zakres inwentaryzacji. Celem inwentaryzacji było określenie stanu różnorodności biologicznej terenów

leśnych leżących przede wszystkim w obrębie RDLP w Krośnie na podstawie wybranych elementów przyrodniczych. Inwentaryzacją objęto 3 parki narodowe (Magurski, Bieszczadzki, Roztoczański) oraz 26 nadleśnictw. Na obszarze badań znajdowało się 78 rezerwatów przyrody. Wyznaczono 4652 powierzchni badawcze.

Następnie dr inż. Bożydar Neroj z DGLP oraz mgr inż. Bogumił Dąbek z BULiGL przedstawili wyniki opracowania fitosocjologicznego, weryfikacji występowania przedmiotów ochrony w obszarach Natura 2000, zasobów martwego drewna oraz wyniki inwentaryzacji wybranych (sześciu) gatunków ptaków. Opracowanie fitosocjologiczne wykazało, że na objętym inwentaryzacją obszarze, na terenach nizinnych lasów gospodarczych i rezerwach przyrody największy udział przypadł na zbiorowisko *Quercus robur-Pinetum*, a w parkach narodowych – zbiorowisko *Ribes nigri-Alnetum*. Na terenach wyżynnych dominowało zbiorowisko *Dentario glandulosae-Fagetum*, a w parkach narodowych – *Tilio-Carpinetum*. Na terenach górskich, zarówno w lasach gospodarczych jak i referencyjnych, zdecydowanie dominowało zbiorowisko *Dentario glandulosae-Fagetum*. Analiza stanu ochrony siedlisk przyrodniczych wykazała największą liczebność i frekwencję żyznych buczyn *Asperulo-Fagetum* (kod 9130) w obrębie 31 obszarów Natura 2000, leżących w obrębie inwentaryzowanego obszaru. Stwierdzono 123 gatunki chronione roślin (w tym 88 podlegających ochronie częściowej i 35 podlegających ochronie ścisłej). Z zebranych danych wynikało, że na nizinach wyższym stopniem naturalności lasów charakteryzowały się parki narodowe w zestawieniu z lasami gospodarczymi, natomiast na terenach górskich średnia liczba gatunków „starych lasów” była wyraźnie wyższa w lasach gospodarczych w porównaniu z parkami narodowymi. Opracowanie ornitologiczne wykazało m.in.,

że na obszarze objętym inwentaryzacją włośchatka *Aegolius funereus* występuje w szerszym spektrum ekosystemów, niż dotychczas przedstawiano w literaturze – oprócz drzewostanów świerkowych gniazduje także w drzewostanach sosnowych (w wieku 61–80 lat), a muchołówkę małą stwierdzano głównie w drzewostanach bukowych w wieku poniżej 60 lat, co przeczy danym literaturowym. Wywnioskowano także, że na terenie RDLP Krosno gospodarka leśna nie wpływa znacząco na populację sóweczki *Glauclidium passerinum*. W podsumowaniu stwierdzono, że obserwacja kształtowania się różnorodności biologicznej w lasach gospodarczych i referencyjnych poprzez monitorowanie zmian w czasie jest możliwa i wskazana, a także, że najlepszym sposobem na ocenę tych zmian jest ocena wykonywana w kilku okresach badawczych.

W kolejnym referacie prof. dr hab. Wojciech Grodzki, ZLG IBL, przedstawił wyniki inwentaryzacji dotyczące dwóch grup chrząszczy epigeicznych: chrząszczy biegaczowatych *Carabidae* oraz kusakowatych *Staphylinidae*. Fauna obu tych grup okazała się bardzo bogata i różnorodna. Wyliczone wskaźniki różnorodności biologicznej, zwłaszcza w przypadku biegaczowatych, były porównywalnie wysokie lub wyższe dla lasów gospodarczych w porównaniu z lasami chronionymi, co wskazuje na dobry stan zachowania tych grup owadów w siedliskach objętych zabiegami gospodarczymi. Wywnioskowano zatem, że na objętym inwentaryzacją obszarze wielofunkcyjna gospodarka leśna nie wywiera negatywnego wpływu na te organizmy.

Dr inż. Marcin Jachym z ZLG IBL zaprezentował wyniki inwentaryzacji dla wybranych cennych i objętych ochroną gatunków chrząszczy: zgniotka szkarłatnego *Cucujus haematodes* oraz zgniotka cynobrowego *Cucujus cinnaberinus*. Najwięcej powierzchni ze zgniotkami znajdowało się na terenach Roztoczańskiego PN i Magurskiego PN, a także w Nadleśnictwie Bircza. Najczęściej zasiedlanymi przez zgniotki drzewami były martwe sosny i jodły. Stwierdzono, że rozmieszczenie tej grupy owadów jest nierównomierne i wiąże się z cechami drzewostanów. Mimo to, ich występowanie jest dość powszechne w lasach objętych statusem ochronnym oraz w lasach gospodarczych, w tym w lasach na gruntach porolnych, a sprzyja mu duża zasobność drewna martwych drzew w różnym stopniu rozkładu.

Prof. dr hab. Henryk Okarma z IOP PAN przedstawił wyniki inwentaryzacji występowania wybranych grup kręgowców: płazów (kumaka nizinnego *Bombina bombina*, kumaka górskiego *Bombina variegata*, traszki górskiej *Ichthyosaura alpestris*, traszki grzebieniastej *Triturus cristatus*, traszki karpacskiej *Lissotriton montandoni*, traszki zwyczajnej *Lissotriton vulgaris*), gadów (gniewosza plamistego *Coronella austriaca*, zaskrońca zwyczajnego *Natrix natrix*, węża Eskulapa *Zamenis longissimus*, żmii zygzakowatej *Vipera berus*, jaszczurki zwinki *Lacerta agilis*, jaszczurki żyworodnej *Zootoca vivipara*, padalców *Anguis spp.*), nietoperzy (mopka zachodniego *Barbastella barbastellus*, nocka Bechsteina *Myotis bechsteini*, nocka orzęsionego *Myotis emarginatus*, nocka dużego *Myotis myotis*, nocka łydkowłosego *Myotis dasycneme* i podkowca małego *Rhinolophus hipposideros*) oraz ssaków lądowych (wydry *Lutra lutra*, bobra *Castor fiber*, wilka szarego *Canis lupus*, żbika *Felis silvestris*, rysia *Lynx lynx*, niedźwiedzia brunatnego *Ursus arctos*). Założenia metodyczne inwentaryzacji nie pozwoliły na ocenę liczebności przedstawicieli praktycznie żadnej z tych grup. Pozwoliły jednak stwierdzić, że gospodarka leśna ma naj-

wiekszy wpływ na powstawanie nietrwałych siedlisk płazów i jest ich więcej w drzewostanach gospodarczych niż w parkach narodowych, podczas, gdy tereny chronione charakteryzują się większą niż w lasach gospodarczych liczbą siedlisk trwałych. Wykazano dodatnie korelacje liczby gatunków gadów i maksymalnej liczby obserwacji gadów z siedliskami otwartymi, obszarami rolnymi i wodami. Gady preferowały lasy liściaste. Wykazano również, że różnorodność gatunkowa gadów na terenach górskich była większa w porównaniu z terenami nizinnymi i wyżynnymi. Stwierdzono bardzo małą reprezentację nietoperzy na obszarze objętym inwentaryzacją, co prawdopodobnie miało związek z tym, że lokalizacje schronień znajdowały się poza terenami leśnymi. Zauważono, że analiza tej grupy jedynie na terenach pod zarządem Lasów Państwowych, z pominięciem lasów innych własności oraz innych siedlisk, nie pozwala na wyciągnięcie prawidłowych wniosków. Inwentaryzacja populacji wydry i bobra potwierdziła powszechne występowanie tych gatunków w obrębie wszelkiego rodzaju zbiorników i cieków wodnych. Nie stwierdzono również, aby gospodarka leśna istotnie negatywnie wpływała na ich występowanie. Analiza wyników dotyczących populacji wilka wskazuje, że na obszarze objętym inwentaryzacją występuje 111–300 osobników tego gatunku. Liczebność rysia była mniejsza niż wilków. Co więcej, założenia metodyczne (brak inwentaryzacji bazy żerowej, rozłożenie badań na kilka sezonów) oraz specyficzne elementy biologii tego gatunku (np. zakopywanie odchodów) dodatkowo utrudniały jego inwentaryzację i zaniżały wyniki. Jeszcze niższą liczebność wykazano w przypadku żbików, jednak ze względu na zbyt małą liczbę stwierdzeń, nie można było porównać wpływu gospodarki leśnej na występowanie tego gatunku. Wykazano też, że zasięg występowania żbika jest wysunięty dalej na północ niż dotychczas przypuszczano, a proces hybrydyzacji tego gatunku z kotem domowym w polskiej części Karpat ma niewielkie nasilenie. Założenia metodyczne nie pozwoliły na wiarygodną analizę rozmieszczenia i liczebności niedźwiedzi. Na inwentaryzowanym obszarze nie stwierdzono również występowania „mateczników” niedźwiedzi wg. monitoringu tego gatunku przyjętego przez GIOŚ.

Część prelekcyjną zakończyła prezentacja pana Kamila Grałka z RDLP w Krośnie przedstawiająca znaczenie inwentaryzacji z punktu widzenia RDLP w Krośnie. Stwierdzono, że inwentaryzacja wskaźnikowa w takim dużym zakresie i na takim dużym obszarze jest przejawem troski o cenne zasoby przyrodnicze podkarpackich lasów i stanowi znaczące źródło wiedzy podczas gospodarowania lasami tego regionu, szczególnie na etapie sporządzania planów urządzania lasów. Jest również cennym źródłem informacji dla organów administracji, np. RDOŚ czy gmin.

W części dyskusyjnej jedyny głos zabarała była dyrektor RDLP w Krośnie, mgr inż. Grażyna Zagrobelna. Przedstawiła ona krótką historię inwentaryzacji, a także wystosowała apel o jej powtórzenie oraz o regularny monitoring wybranych elementów przyrodniczych na terenach należących do Lasów Państwowych.

Na koniec prof. dr hab. Wojciech Grodzki złożył podziękowania wszystkim uczestnikom seminarium za udział w posiedzeniu.